

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У МЕЖАХ КУРСУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті визначено актуальність і доцільність організації дослідницької діяльності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у межах курсу іноземної мови; досліджено сутність і надано визначення поняття "дослідницька діяльність"; вивчено організаційні аспекти дослідницької діяльності студентів; визначено педагогічні та методичні умови, що сприяють ефективній організації дослідницької діяльності, яку студенти виконують у межах вивчення курсу іноземної мови.

Ключові слова: вища технічна освіта, дослідницька діяльність, іноземна мова, методичні умови, педагогічні умови.

Постановка проблеми. Зростаючі вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців технічних спеціальностей, інтернаціоналізація освітньої, наукової та економічної діяльності, участь України в Болонському процесі зумовлюють необхідність підготовки фахівців, які вільно володіють іноземною мовою. Навчання іноземній мові в контексті підвищення якості підготовки фахівців технічних спеціальностей є важливим завданням вітчизняної вищої професійної освіти та потребує надання значного обсягу аудиторних годин у навчальних планах університетів. У той же час, однією з основних сучасних тенденцій у вищій освіті є збільшення кількості часу на позааудиторну та самостійну роботу студентів. Дослідницька діяльність студентів, яка виконується в межах вивчення курсу іноземної мови продовжує і доповнює аудиторне навчання й організовується згідно з тими самими закономірностями, принципами та вимогами, що і навчальний процес – вона є науковою, має зв'язок із практикою, є суспільно корисною та педагогічно доцільною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми іншомовної комунікації та методики навчання іноземній мові досліджені у працях І. Бім, О. Іскандерової, Г. Китайгородської, М. Кондратьєва, М. Лонг, В. Петрусинського, П. Потер, С. Тер-Мінасової, П. Флойд, Г. Щедриної, І. Якиманської та інших науковців. Дослідницькій діяльності студентів приділяють увагу в своїх наукових працях, присвячених проблемам підготовки висококваліфікованих фахівців, Т. Бультманн, Г. Гіббс, Д. Годсон, І. Дженсен, О. Крушельницька, Д. Кун, А. Лоусон, Б. Мор, О. Новиков, В. Шейко та інші вчені.

Аналіз наукових джерел і практичний досвід викладання англійської мови в технічному університеті дозволяють стверджувати, що існуюча система організації дослідницької діяльності студентів у межах вивчення курсу іноземної мови не повною мірою відповідає сучасним тенденціям реформування та модернізації системи вищої освіти.

Мета статті. Метою нашого дослідження є вивчення організаційних аспектів дослідницької діяльності студентів, яка здійснюється в межах курсу іноземної мови у вищих технічних навчальних закладах, і обґрунтування доцільності впровадження зазначеного виду діяльності студентів.

Виклад основного матеріалу. З інтенсивним розвитком міжнародного співробітництва, який відбувається нині, значно підвищилася значущість володіння іноземною мовою як засобом спеціалізованої професійної комунікації. Володіння іноземною мовою на рівні, достатньому для професійного спілкування, є однією із вимог сучасного суспільства до висококваліфікованих спеціалістів і обов'язковим компонентом професійної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Методика викладання та удосконалення організаційного аспекту курсу іноземної мови нерозривно пов'язана з проблемою планування та організації дослідницької діяльності студентів у межах зазначеного курсу.

Зміст навчання іноземній мові у вищому технічному навчальному закладі визначається, передусім, цілями навчання, які відображують соціальне замовлення в галузі професійної підготовки майбутніх фахівців. Вимоги, які висувають роботодавці до випускників вищих навчальних закладів мають пряме відношення до здатності молодих фахівців критично й аналітично мислити, швидко адаптуватися до мінливих економічних, соціальних і політичних умов, застосовувати сучасні інформаційні технології, грамотно висловлювати власні думки в усній та письмовій формі [1]. Відповідно, традиційна модель навчання як модель передачі знань, повинна перетворитися на модель обробки та конструювання знань. У цьому випадку іноземна мова являє собою не лише засіб оволодіння лінгвістичними знаннями, але і засіб набуття знань у професійній сфері.

Як відомо, критерієм практичного володіння іноземною мовою є вміння впевнено застосовувати найбільш часто вживані та відносно прості мовні засоби в основних видах мовленнєвої діяльності: говорінні, аудіюванні, читанні та письмі. Практичне володіння мовою спеціальності передбачає також

уміння працювати зі спеціалізованими іншомовними джерелами з метою отримання необхідної інформації для розв'язування особистісно значущих і професійних задач [2].

Відповідно, підсилення ролі дослідницької діяльності студентів – це один із найактуальніших аспектів модернізації вітчизняної вищої технічної освіти та реорганізації принципів навчання студентів іноземній мові.

Звернемося до розгляду визначень поняття "дослідницька діяльність", наявних у науково-педагогічних джерелах, та з'ясуємо його сутність.

Термін "дослідницька діяльність" з'явився у психолого-педагогічній літературі наприкінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття. Теоретичний аналіз засвідчив, що категорія "дослідницька діяльність" є предметом наукового інтересу педагогів і психологів різних наукових шкіл. Так, у психології вивченням дослідницької діяльності займалися І. Зимня, О. Леонтович, А. Леонт'єв, А. Обухов, С. Рубінштейн та інші науковці; у педагогіці розкриттю змістової сторони дослідницької діяльності, визначенню її рівнів і етапів, обговоренню методів і засобів присвячено роботи Л. Авдєєвої, С. Архангельського, В. Загвязинського, Н. Кузьміної, О. Новикова, Н. Сичкової, Є. Шашенкової та багатьох інших учених.

Проведений аналіз трактувань терміну "дослідницька діяльність", які представлені у науково-педагогічних джерелах, дозволяє стверджувати, що дослідницька діяльність найчастіше класифікується як: навчальна, пошукова і орієнтувальна діяльність. За відсутності одноставності у визначенні цього поняття, більшість авторів зазначає, що основними рисами дослідницької діяльності є спрямованість на отримання нового знання і задоволення пізнавальних та інтелектуальних потреб особистості; а результатом – відкриття нових фактів, отримання знань, формування свідомості.

Погоджуємося з висновками В. Богословського та В. Лаптева [3: 45], що дослідницька діяльність включає в себе діяльність з отримання нового знання, його організації, функціонування, зберігання та розповсюдження.

Дослідивши трактування цього поняття "дослідницька діяльність" у науково-педагогічній літературі та підтримуючи твердження О. Новикова [4: 13] про те, що її сутність характеризується фактором "відкриття" нового знання на основі попередніх знань і досвіду людини, можемо дійти логічного висновку, що дослідницька діяльність є діяльністю, спрямованою на відтворення й аналіз вже існуючої, та на отримання нової інформації. Тобто, внутрішньо вона спрямована на пізнання, а зовні – на виробництво. Відповідно, внутрішнім результатом дослідницької діяльності є набуті суб'єктивно нові знання, вміння та навички, а зовнішнім її результатом є об'єктивно нові знання. При цьому, потреба в дослідницькій діяльності може мати як пізнавальний, так і професійно-спрямований характер, чи бути змішаною – пізнавально-професійною.

Переходячи до розгляду феномену дослідницької діяльності в освіті, варто звернути увагу на твердження Г. Бордовського, який зазначає, що в освіті мета дослідницької діяльності полягає в набутті студентами функціональної навички дослідження як універсального способу опанування дійсності через підвищення мотивації до навчальної діяльності й активізації особистісної позиції того, хто навчається, в освітньому процесі [5: 4].

Як зазначає К. Брокхофф у монографії "Дослідження та розвиток: планування та контроль" [6: 32], однією із цілей дослідницької діяльності, яка здійснюється студентами в університеті, є набуття її учасниками навичок дослідження та формування у них дослідницької компетентності, розвиток дослідницького стилю мислення, активізація та ствердження особистісної позиції науковців, які вже реалізовували себе, і тих, хто перебуває на стадії становлення.

Відповідно, можна зробити висновок, що дослідницька діяльність сприяє здійсненню ефективного переходу від пасивного до активного засвоєння знань, тобто виходу на продуктивний рівень, який розвиває пізнавальну активність і творче мислення студентів. Таким чином, дослідницька діяльність виконує двослину функцію – вона є актом навчання та сприяє особистісному розвитку студентів.

Німецькі науковці В. Штангл і Й. Кремз [7] визначають п'ять основних етапів здійснення дослідження:

- 1) теоретична підготовка: дослідження понятійного апарату відповідної галузі науки, формулювання завдань дослідження;
- 2) розробка плану дослідження та інструментарію: вибір порядку проведення дослідження, засобів і методів оцінки отриманих даних, уточнення центрального поняття, уніфікація цілей дослідження, визначення виборки;
- 3) здійснення дослідження: збирання даних;
- 4) аналіз: обробка й аналіз даних, вирішення завдань дослідження;
- 5) теоретичний висновок: узагальнення отриманих результатів, визначення зв'язку з існуючими теоріями.

В. Штангл і Й. Кремз [7] визначають також алгоритм дослідження, якого доцільно дотримуватися студентам, виконуючи дослідницькі роботи під час навчання в університеті (див. Рис. 1).

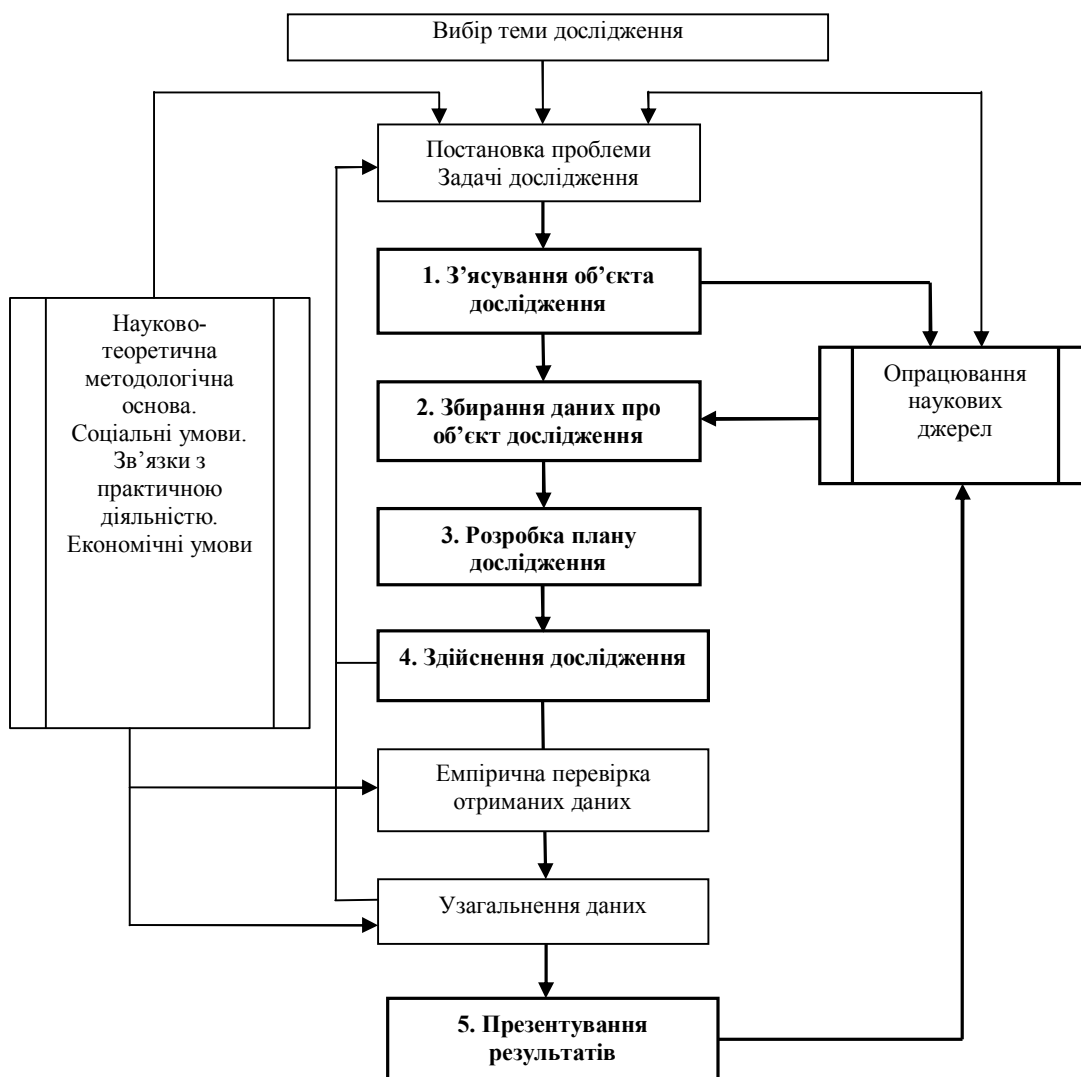

Рис. 1. Алгоритм здійснення дослідження.

Кожний із зазначених етапів дослідження містить різноманіття наукового змісту й результатів, які отримуються. При цьому, основним результатом будь-якого дослідження, на думку вчених, є знання.

Чи не основним джерелом самостійного здобування знання в сучасних студентів є мережа Інтернет. Застосування Інтернет ресурсів для здійснення різних видів дослідницької діяльності надає можливість студентам значно розширювати власні мовні компетенції, отримувати наукову та культурологічну інформацію. В той же час, комп'ютеризація й інформатизація професійної діяльності, освіти і науки визначають рівень вимог до сформованості лінгвістичної компетенції сучасного полікультурного соціуму. Згідно Д. Крісталл [8], у світі близько 80 % інформації, яка зберігається на електронних носіях, записано англійською мовою, а медійне середовище, яке розвивається у просторі світових мереж, являє собою джерело входження в актуальний мовний простір, де формується всесвітня нормативна англійська мова, яка відповідає потребам досягнення взаєморозуміння та професійної взаємодії. Відповідно, ефективним видом навчальної роботи з метою оволодіння професійно орієнтованою іноземною мовою у межах здійснення дослідницької діяльності студентів є вивчення аутентичних ресурсів, які доступні завдяки всесвітній мережі Інтернет.

Крім того, безумовно ефективними заходами у межах організації дослідницької діяльності студентів з іноземної мови є зустрічі з носіями мови, участь студентів у конференціях різного рівня з підготовкою доповідей, тез і статей іноземною мовою, організація студентських гуртків, клубів, круглих столів, конкурсів і олімпіад. При цьому, найбільш доцільними видаються інтегративні стратегії, засновані на принципах спільної діяльності студентів і викладачів, групової та індивідуальної діяльності студентів, зокрема, впровадження творчих завдань та їхнє спільне розв'язування, розвиток форм співробітництва між викладачами та студентами, поетапний рух студентів до діяльності, яка регулюється самостійно в процесі постановки та вирішування дослідницьких завдань.

Таким чином, ефективність дослідницької діяльності з метою оволодіння студентами професійно орієнтованою іноземною мовою є очевидною, при цьому, головна задача викладача під час планування зазначеного виду діяльності студентів полягає в чіткій постановці задач і формулюванні проблемних завдань, тематика яких повинна сприяти підвищенню пізнавальної та професійної мотивації студентів, відповідати їхнім потребам та інтересам, а також їхнім індивідуальним особливостям, до яких можна віднести, зокрема, рівень володіння іноземною мовою.

Враховуючи зазначене, до педагогічних і методичних умов, які визначають ефективність планування й організації дослідницької діяльності студентів з курсу іноземної мови, на наш погляд, можна віднести такі:

- адекватне співвідношення обсягу аудиторної та позааудиторної роботи студентів;
- застосування сучасних засобів і методів навчання іноземній мові;
- застосування різних форм і видів дослідницької діяльності студентів у межах курсу іноземної мови;
- відповідність змісту навчальних матеріалів сучасному стану науки і техніки;
- відповідність змісту навчальних матеріалів цілям навчання іноземній мові, які підпорядковуються соціальному замовленню суспільства;
- методично витримана організація дослідницької діяльності студентів і наявність чітких рекомендацій з її виконання;
- наявність відповідної сучасної матеріально-технічної бази у вигляді технічних засобів навчання;
- ступінь готовності та зацікавленості викладачів іноземної мови у впровадженні різних видів дослідницької діяльності студентів у власну освітню практику.

Висновки. Здійснене дослідження дозволяє зробити такі висновки:

- 1) на сучасному етапі розвитку вищої освіти дослідницька діяльність є важливою формою організації професійної підготовки студентів, засобом навчання і формування у майбутніх фахівців технічних спеціальностей здатності та потреби до самостійного засвоєння знань і формування вмінь;
- 2) дослідницька діяльність студентів у межах вивчення курсу іноземної мови є важливим компонентом навчального процесу у вищому технічному навчальному закладі, засобом сприяння швидкому та вільному входженню майбутніх фахівців до світової полікультурної спільноти;
- 3) запровадження наведених педагогічних і методичних умов організації дослідницької діяльності студентів під час вивчення курсу іноземної мови сприятиме підвищенню розвитку практичних умінь студентів, які характеризують професійну компетенцію майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження із зазначеної тематики можуть проводитися в напрямі більш глибокого вивчення видів і форм дослідницької діяльності студентів, у складанні методичних вказівок для студентів і методичних рекомендацій для викладачів з ефективної організації дослідницької діяльності студентів технічних спеціальностей у межах вивчення курсу іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Медведева Н. Е. Языковой контроль как способ и метод обучения [Электронный ресурс] / Н. Е. Медведева. – Режим доступа : <http://www.ffl.msu.ru/nauka/vestnik/2009>.
2. Барыбин А. В. Информационные технологии профессионально ориентированного обучения иностранному языку студентов технических специальностей : автореф. дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теория и методика обучения и воспитания" / А. В. Барыбин. – Москва, 2005. – 21 с.
3. Богословский В. И. Вузovская наука во взаимосвязи с подготовкой кадров высшей квалификации / В. И. Богословский, В. В. Лаптев // Подготовка специалиста в области образования : Научно-организационные проблемы подготовки кадров высшей квалификации : [коллективная монография]. – СПб : РГПУ, 2000. – Вып. IX. – С. 45–52.
4. Новиков А. М. Российское образование в новой эпохе : Парадоксы, наследия, векторы развития / А. М. Новиков. – М. : Эгвес, 2000. – 92 с.
5. Бордовский Г. А. Научно-исследовательская деятельность – решающее условие повышения качества подготовки специалиста / Г. А. Бордовский // Подготовка специалиста в области образования : Научно-исследовательская деятельность в совершенствовании профессиональной подготовки. – СПб., 1999. – Вып. VII. – С. 3–7.
6. Brockhoff K. Forschung und Entwicklung : Planung und Kontrolle / von Klaus Brockhoff. – [5., erg. und erw. Aufl.]. – München ; Wien : R. Oldenbourg Verlag, 1999. – 500 S.
7. Stangl W. Forschungsplanung [Электронный ресурс] / Werner Stangl, Josef Krems. – Режим доступа : <http://arbeitsblaetter.stangl-taller.at/FORSCHUNGSMETHODEN/Forschungsplanung.shtml>.
8. Кристалл Д. Английский язык как глобальный / Д. Кристалл. – М. : Весь мир, 2001. – 99 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Medvedeva N. E. Yazykovoy kontrol' kak sposob i metod obucheniya [Language Control as a Way and a Method of Teaching] [Elektronnyy resurs] / N. E. Medvedeva. – Rezhym dostupa : <http://www.ffl.msu.ru/nauka/vetnik/2009>.
2. Barybin A. V. Informatsionnye tekhnologii professional'no orientirovannogo obucheniya inostrannomu yazyku studentov tekhnicheskikh spetsial'nostey [Informational Technologies in Teaching Students of Technical Specialties

- a Professionally Oriented Foreign Language] : avtoref. dis. kand. ped. nauk : spets. 13.00.02 "Teoriya i metodika obicheniya i vospitaniya" / A. V. Barybin. – Moskva, 2005. – 21 s.
3. Bogoslovskiy V. I. Vuzovskaya nauka vo vzaimosvyazi s podgotovkoy kadrov vysshey kvalifikatsii [University Science in the Interconnection with Highly Qualified Specialists' Training] / V. I. Bogoslovskiy, V. V. Laptev // Podgotovka spetsialista v oblasti obrazovaniya : Nauchno-organizatsionnye problemy podgotovki kadrov vysshey kvalifikatsii [The Specialist's Training in the Sphere of Education : Scientific Organizational Issues of Highly Qualified Specialists' Training] : [kollektivnaya monografiya]. – SPb : RGPU, 2000. – Vyp. IX. – S. 45–52.
  4. Novikov A. M. Rossiyskoe obrazovanie v novoy epokhe : Paradoksy, naslediya, vektory razvitiya [Russian Education in the New Epoch : Paradoxes, Heritage, Vectors of Development] / A. M. Novikov. – M. : Egves, 2000. – 92 s.
  5. Bordovskiy G. A. Nauchno-issledovatel'skaya deyatel'nost' – reshayushchee uslovie povysheniya kachestva podgotovki spetsialista [Scientific Research Work – the Main Condition in Specialist's Qualification Improvement] / G. A. Bordovskiy // Podgotovka spetsialista v oblasti obrazovaniya : Nauchno-issledovatel'skaya deyatel'nost' v sovershenstvovanii professional'noy podgotovki [The Specialist's Preparation in the Sphere of Education : the Scientific Research Activity of the Professional Training Advance]. – SPb., 1999. – Vyp. VII. – S. 3–7.
  6. Brockhoff K. Forschung und Entwicklung : Planung und Kontrolle / von Klaus Brockhoff. – [5., erg. und erw. Aufl.]. – München ; Wien : R. Oldenbourg Verlag, 1999. – 500 S.
  7. Stangl W. Forschungsplanung [Elektronnyy resurs] / Werner Stangl, Josef Krems. – Rezhym dostupu : <http://arbeitsblaetter.stangl-taller.at/FORSCHUNGSMETHODEN/Forschungsplanung.shtml>.
  8. Crystall D. Angliyskiy yazyk kak global'nyy [English as a Global Language] / D. Crystall. – M. : Ves' mir, 2001. – 99 s.

Матеріал надійшов до редакції 03.10. 2013 р.

Голуб Т. П. Организация исследовательской деятельности студентов технических специальностей в рамках курса иностранного языка.

В статье обоснованы актуальность и целесообразность организации исследовательской деятельности будущих специалистов технических специальностей в рамках курса иностранного языка; исследована сущность и поданы определения понятия "исследовательская деятельность"; изучены организационные аспекты исследовательской деятельности студентов; определены педагогические и методические условия, которые способствуют эффективной организации исследовательской деятельности, которую студенты выполняют в рамках изучения курса иностранного языка.

Ключевые слова: *высшее техническое образование, исследовательская деятельность, иностранный язык, методические условия, педагогические условия.*

Golub T. P. The Research Activity Organization of Students of Technical Specialties within a Foreign Language Study.

Nowadays the research work is an essential part of technical specialists' higher education, an important component of formation of their ability to fulfill self-education, a significant means of their entering an international multilingual society. The article is devoted to the grounding of urgency and suitability of the students' research organization within a foreign language study; to the study of essence and definition of the notion "research" in the scientific and pedagogical sources; to the study of organizational aspects of the students' research; to the detection of pedagogical and methodological conditions of the research which students of technical specialties conduct within a foreign language course. Among the most important pedagogical and methodological conditions of foreign language study we highlight a proper ratio of students' attendance and extracurricular activity; the application of up-to-date means and methods of foreign language study; working materials matching the modern state of science and technology; working materials content matching the goals of foreign language study which are adequate to social needs of the society; the methodological correctness of the students' research organization and the availability of recommendations of carrying it out; the availability of up to date material and technical resources in the form of study technologies; the level of foreign language teachers' willingness and interest in the various research forms implementation in their teaching practice. The implementation of proper pedagogical and methodological conditions in the students' research work organization while foreign language study allows improving the technical university students' professional competence.

Key words: *higher technical education, research work, foreign language, methodological conditions, pedagogical conditions.*